

Cholera v obci Březolupy roku 1866

1. Úvod:

Historické povídání o Březolupech jsem si tentokrát připravil o události, od níž uplyne v srpnu přesně 150 let. Asi téměř nikdo z Vás o ní zřejmě vůbec nic neví, a přitom se roku 1866 dotkla velké většiny vašich předků. Jde o cholery, která bylo tohoto roku naštěstí již poslední velkou epidemií, která se v našem kraji objevila.

2. Historie epidemie:

Tato epidemie byla, stejně jako většina před ní, spojena s průchodem vojska, které ji do našich krajů zavleklo. Roku 1866 to byla armáda pruská, která po bitvě, která proběhla dne 3.7.1866 u Sadové nedaleko Hradce Králové, pronásledovala přes Moravu poražená vojska Rakouského císařství. Nejen, že tato vojska „vyjedla“ spíše našich předků (jak bylo zvykem u všech procházejících armád) ve všech vesnicích kde se objevili, ale mnohem horší bylo to, co nám zde zanechali. Byl to právě virus cholery, který toho roku rozšířila do střední Evropy právě pruská vojska, když se infikovala v Lucembursku.

V našem okolí byl pravděpodobně nositelem nákazy a prvním zemřelým voják Wilhelm Scholz, který skonal v Bílovicích dne 21. července 1866 v domě č.4. Od něho se nakazili, a následně 25.7. zemřeli v tomto domě dvě osoby. Pak už se nemoc šířila velmi rychle nejen po Bílovicích, ale i okolních obcích. Logicky se nemoc objevila nejdříve ve větších vesnicích a samozřejmě zde bylo i více mrtvých.

Cholera (u nás lidově „kolera“) roku 1866 byla poslední, ale zdaleka ne jedinou, která náš kraj postihla. Podle historických pramenů se poprvé objevila v Evropě roku 1829, u nás pak 1832, a jako většina epidemií mělo původ v jihovýchodní Asii. Další se objevili v letech 1836, 1849 a 1854.

3. Průběh nemoci a pohřbívání mrtvých:

Nemoc začínala prudkým průjemem, chladnutím končetin, bolestí hlavy a celkovou únavou. Následoval pokles tělesné teploty a naopak zvýšení teploty vnitřního ústrojí, čímž měl nemocný pocit spalujícího žáru a neuhasitelnou žízeň. Poté se objevilo i zvracení a tím došlo k celkové dehydrataci organismu, houstnutí krve a omezení srdeční činnosti. Nemocný se stal apatickým, konečky končetin mu zčernaly a pak zpravidla následovala smrt v bolestech. Infekčním činitelem cholery byl bakterie vnikající do těla zažívacím traktem, nejčastěji pitnou vodou znečištěnou fekáliemi, nebo potravinami.

Vzhledem k rychlému šíření nemoci, její nakažlivosti a velkému počtu mrtvých bylo nařízeno zřídit pro ně zvláštní hřbitovy mimo obydlená místa. Hroby se na nich podle nařízení nesměli otevírat po dobu 100 let. Pohřbívalo se většinou hned druhý den po úmrtí a průvod se mohl konat až po 22 hodině (později dokonce až po půlnoci). Zcela jistě byly tyto pohřby pro blízké příbuzné, a většinou silně věřící obyvatele, velmi traumatizující. Velkou osobní statečnost museli prokázat i kněží, kteří nemocné zaopatřovali a pohřbívali.

Zemřelí občané Březolup byli pohřbívání pravděpodobně nejdříve společně s obyvateli Topolné na jejich cholarovém hřbitově v trati „Hraničky“ na hranici katastrů obou obcí. Vzhledem k velkému počtu mrtvých však byla brzy obec nucena zřídit hřbitov vlastní (nedaleko toho společného). Ten byl umístěn v nejzápadnější polní trati, kterou je BUCHLOV v blízkosti hranice katastrálního území Bílovic, Březolup a Topolné. Byl podle starších obecních kronik obce Březolupy označen křížem a kamenem, ale tyto byly nejpozději při „zcelování“ půdy odstraněny. I přes pátrání v archívech a kronikách se mě prozatím toto místo nepodařilo zcela přesně lokalizovat, i když mám určitý tip. Doufám však, že se nám jednou podaří určit přesně a budeme zde moci umístit pamětní tabuli připomínající tuto nešťastnou událost z dějin obce Březolupy.

4. Zemřelí občané Březolup:

Občané Březolup zemřelí v roce 1866 na tuto nemoc jsou uvedeni v knize „Kronika Obce Březolupy do roku 1918“ autorů Stigler, Kopal. Ale protože byli v seznamu nepřesnosti, vytvořil jsem přehled nový opisem údajů přímo z matriky zemřelých č. 11415, kterou je možné prohlížet (stejně jako všechny matriky do roku cca 1900) na webových stránkách Moravského zemského archívu v Brně.

Na jeho základě je možné konstatovat, že první zemřelou v obci byla den 3. srpna 1866 Mariana Dýšková z č.p. 126 ve věku 17 let. Hned další den zemřeli další tři lidé a poté nemoc řádila téměř nepřetržitě až do 1. září. Posledním zemřelým na tuto nemoc byl z Březolup dne 25.9. Jan Tomek ve věku 6 měsíců. Nákaza se příliš nevybírala, umírali lidé různého pohlaví i věku od několika měsíců až do 88 roků. Nejvíce obětí (jedenáct) si nemoc vyžádala dne 14.8., celkově pak zemřelo 83 osob. Samozřejmě, že některé rodiny byly postiženy více. Alespoň jeden mrtvý byl v celkem v 59 domech z celkového počtu 180, tj. třetině chalup. Nejvíce lidí (pět) zemřelo v domě číslo 110 v rodinách Hubáčkově, Lyskoňkově a Miklově, v dalších několika pak byly dva a více mrtvých a dokonce i v jednom dni. Přesný seznam zemřelých, vč. dne úmrtí, čísel domů a věku je uveden v tabulce za tímto článkem.

5. Závěr:

Tolik v krátkosti další povídání o historii tohoto kraje. Závěrem bych chtěl poděkovat za spolupráci při získávání informací pro tento článek pánům Augustinu Knotovi z Topolné za zajímavé diskuse o tomto problému a Pavlu Krystýnovi z Bílovic za poučné informace z knihy „Bílovice 1256-2006“.

Dne 10. 5. 2016 zpracoval ing. Radek Berečka, kronikář obce Březolupy